

Profilingua – analýza překladů

Eva Raisová

1 Překlad jako součást výuky cizího jazyka

Překlad byl po dlouhou dobu považován za velmi užitečný prostředek jak pro výuku, tak při učení se cizím jazykům. Tento názor byl přijímán bez odporu, protože se tu zdůrazňoval důležitý princip – pro žáky a studenty je nejvýhodnější při učení nových věcí vycházet z toho, co již znají. Výuka cizího jazyka je vždy založena na znalosti mateřského jazyka. Z tohoto důvodu se dá na překlad nahlížet jako na velmi prospěšný test skutečného ovládnutí cizího jazyka.

Postupně se však objevily zcela opačné názory odmítající výuku založenou na znalosti gramatických a lexikálních struktur. Převládl postup přímé výuky jazyků, považovaný za přirozený a správný, který se soustředil především na mluvený jazyk jako primární podobu jazyka. V rámci tohoto přístupu se odmítal překlad i u pokročilých studentů, protože tu údajně hrozí interference mateřského jazyka, která narušuje přirozený způsob osvojování. Avšak, jak zdůrazňuje Juliane House, překlad textu z cizího jazyka a do cizího jazyka se udržel jako součást výuky, především v terciárním vzdělávání. Hlavní výhodou je skutečnost, že velmi efektivně ověřuje schopnost studentů používat cizí jazyk pasivně i aktivně. Nezanedbatelnou předností pro pedagogy je i možnost snadného zadání a hodnocení překladu. (House 2009: 62)

Názory se ovšem různí i na to, co vše zahrnuje pojem překladu a jak ho hodnotit. *„Existuje hodně definic, teorií a interpretací překladu. Názory se liší i na to, jaký překladatelský postup má být použit, způsob a rozsah úprav nutných pro převod, otázka, zda přeložený text má mít stejný status jako výchozí text a v neposlední řadě koncept kvality překladu (nebo ve skutečnosti spíše požadavek na jeho kvalitu a její zajištění). Opravdu, zdá se, že nutnost vyhovět požadavkům na kvalitu je zásadní a bere se jako samozřejmost. Avšak v tuto chvíli vyvstává řada zásadních otázek. Co znamená kvalita překladu? Jaká jsou kritéria pro hodnocení kvality překladu?“* (Mišterová 2016:73).

Využití překladu může nepochybně přispět k rozvoji komunikativních kompetencí studentů. Při překládání jsou studenti nuceni k tomu, aby lépe pochopili a viděli podobnosti a rozdíly mezi různými jazykovými systémy, aby si uvědomovali i další sociální, místní a stylistické odlišnosti a aby zřetelně viděli rozdíly mezi mluvenou produkcí a psaným textem. Překlad přispívá i k uvědomění si kulturních rozdílů při překladu reálií různého původu.

Celkový kontext překládaných textů se vždy v překladu odrazí a často přiměje studenty k tomu, aby se nad těmito odlišnostmi zamysleli a pochopili, že překlad není jen náhrada slov a frází odpovídajících slovníkových ekvivalentů, ale vždy se jedná i o převod kultury a způsobu myšlení jiného národa v různých obdobích.

„Využití překladu jako pomocného nástroje při rozvoji komunikativních kompetencí a jako silný/vlivný postup zvyšující povědomí/posilující znalosti ve smyslu uvedeném v této kapitole [pochopení jazykových a kulturních specifík, funkce textu, účel komunikace] může, paradoxně, působit proti interferenci mateřského jazyka, což představuje naprosté vyvrácení nejsilnějšího argumentu proti překladu uváděného v minulosti.“ (House 2009: 69)

2 Kurz Překlad v komerční praxi

Tento příspěvek se zaměřuje na analýzu nejčastějších nedostatků, jak se objevily v pracích studentů studijního oboru Cizí jazyky pro komerční praxi při zkoušce z překladu, tj. při překladu anglických a českých textů do druhého jazyka. Zkouška z překladu se koná v letním semestru třetího ročníku studia. Samotný předmět pod názvem Překlad v komerční praxi angličtina je dvousemestrální a studenti by si v něm měli vyzkoušet a ověřit své anglické znalosti i znalosti češtiny v praxi při písemném projevu. Vzhledem ke studijní specializaci se seminář zaměřuje především na překlad odborných textů různých typů a žánrů. Uměleckým překladem se studenti nezabývají. Zmiňuje se pouze v souvislosti ukazování rozdílů mezi překladem věcných (odborných, žurnalistických) a literárních textů.

Teorie překladu je zahrnutá jen okrajově. Vysvětlují se určité základní pojmy a postupy, které by měly studentům pomoci pochopit, co je překlad, jak k němu přistupovat, jaké aspekty se musí brát v úvahu při převádění různých typů textů a žánrů a samozřejmě jaké nástroje jim mohou usnadnit jejich práci. Hlavní důraz v teorii se klade na roli příjemce /čtenáře, kterému se musí překlad přizpůsobit. Dalším základním faktorem je kontext výchozího textu a odpovídající převod do jiného prostředí a kultury.

Vybrané texty jsou psané v odborném, populárně odborném a žurnalistickém stylu. V rámci odborného stylu se studenti seznamují i s překladem administrativních a právnických textů, protože tyto typy patří dnes k nejpřekládanějším stylům a dá se předpokládat, že ve své profesní kariéře na podobné materiály určitě narazí. U právnických textů se jedná ovšem jen o krátké představení. Vzhledem k vysoké specifičnosti a náročnosti právní terminologie i formy v obou jazycích je nutné se spokojit se základní informací.

Texty se překládají v obou jazykových směrech. Překlad z angličtiny do češtiny převažuje, asi v poměru dvě ku jedné.

Od studentů se očekává, že budou pracovat se slovníky a dalšími nástroji, které jim při překládání mohou pomoci. Tady jsou velmi důležité tzv. paralelní texty, jež často poslouží lépe – poskytují přesnější informace o aktuální terminologii než slovníky.

Není možné bránit studentům, aby využívali i internetové překladače, jelikož si většinu překladů připravují doma. Je nutné však upozornit, že nezaručují obsahově a jazykově ideální překlad a že je třeba i s takto přeloženým textem dále pracovat, upravovat, opravovat a kontrolovat.

V zásadě se však doporučuje, aby zkoušeli překládat texty sami bez využití technologií a tímto způsobem zjistili, jaké jsou typické obtíže při převodu z jednoho jazyka do druhého, jaké dovednosti a znalosti se vyžadují a jaké jsou nejběžnější a téměř zákonité úpravy /změny, které se dají již dopředu očekávat.

Studenti samozřejmě znají podstatné rozdíly mezi jazykovými systémy v češtině a angličtině. I tady však platí, že aplikace teorie v praxi není přímá a jednoduchá. Často až při prvních pokusech o překlad, kdy se snaží splnit všechny požadavky, studenti zjistí, jak náročná je to práce a kolik vyžaduje často času a úsilí, než mohou být spokojeni se svým dílem.

Požadavky zahrnují správný a přesný, nikoli však doslovný, převod významu, odpovídající jazykovou formu, která je přijatelná i v písemné podobě, a nutnost udržet tento styl při překladu celého textu. Dva poslední požadavky bývají někdy dost obtížné. Studenti navrhnou překlady významově správné, ale často příliš hovorové a neformální, jak jsou zvyklí z běžné konverzace a jednodušších textů. Teprve když takové věty vidí napsané, uvědomují si, že psaný text má jiné nároky. Obdobně je třeba, aby stejný přístup byl využit při překladu celého textu, který by měl tvořit jednotný celek.

Pro účely tohoto příspěvku bylo použito celkem 130 překladů. Jedná se o studentské překlady napsané při závěrečné zkoušce z překladatelského semináře z let 2016-17 a 2017-18. Analýza zahrnuje překlady šesti různých anglických a českých textů, v každém akademickém roce se používají tři různé zdroje v obou jazycích.

3 Typické problémy při překladu zkouškových textů z angličtiny do češtiny

Velmi častá otázka je, jak postupovat při přechylování, jaká je správná a přijatelná podoba ženských příjmení. O tomto problému se hojně diskutuje i ve výhradně českém prostředí

u českých jmen a proponenti i oponenti předkládají celou řadu argumentů. V současnosti nevládně shoda, jak postupovat, do jisté míry se z této otázky stala i módní záležitost, podporována spíše tzv. celebritami. Názory lingvistů a celkový kontext a zákonitosti vývoje češtiny se většinou nezmiňují. Oficiální názor vyjádřený bohemisty je ovšem zcela jednoznačný. Internetová příručka Ústavu pro jazyk český uvádí, že „*Přechylování příjmení, tj. odvozování ženských podob příjmení z příjmení mužských, a to příjmení domácího i cizího původu, není v běžné komunikaci povinné v tom smyslu, že by bylo nařízeno zákonem, vyhláškou či předpisem. Je pro jazykový systém češtiny jako flektivního jazyka zcela přirozené, vychází z jejich strukturních vlastností – z toho, že různé gramatické významy slov vyjadřujeme pomocí koncovek. V každé mluvnici a jazykové příručce se s ním počítá jako s běžnou součástí gramatického systému. Účelem přechylování je smysluplné dorozumění, snaha vyhnout se nejednoznačným větám ... Přechylováním předcházíme nedorozumění a významovým nejasnostem ...*“¹

Angličtina nezná přechylování, vypomáhá si však při určení rodu osoby známými honorifiky(zkratkami) Mr. Mrs. Ms. Miss, dnes i Mx. („*The gender-neutral Mx. is used as a title for those who do not identify as being of a particular gender, or for people who simply don't want to be identified by gender.*“) ²

Převod těchto zkratk do češtiny však není zcela jednoduchý. V češtině obdobná, krátká a jasná označení vlastně neexistují. Pokud je přeložíme tradičně jako podstatná jména – pan, paní, slečna, nevyjádříme úplně vše a navíc se podstatná jména musí skloňovat, což činí tato spojení nápadnějšími a jejich použití se zřetelně odlišuje od českého úzu.

Příklady v anglickém textu: „*EU trade commissioner Cecilia Malmstrom set out plans against the proposed US tariffs. ...*

Ms Malmstrom said the EU will launch proceedings ...“ (Zdroj: BBC 7. 3. 2018)

Celkový počet studentských překladů: 23

Studentské překlady: *Evropská komisařka pro obchod, **Cecilia Malmstrom**, řekla...*(15 překladů)

*Obchodní komisařka Evropské unie, **Cecilia Malmstromová**, uvedla...*(7 překladů).

¹ <http://prirucka.ujc.cas.cz>

² <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/mx-gender-neutral-title>

Paní Malmstrom (5), *slečna Malmstrom* (1), *paní/slečna Malmstrom* (1), *Malmstrom* uvedla (7), *Malmstromová* říká (3), *paní Malmstromová* říká (4), *Ms Malmstrom* řekla (1).

Ve čtyřech případech studenti v první větě použili nepřechýlený tvar (*komisařka Cecilia Malmstrom*), ale dále v textu pak dali přednost tvaru s -ová (*paní Malmstromová*).

Tento postup asi nejlépe vystihuje intuitivní přístup k této otázce. Pokud je příjmení použité s rodným jménem a případně titulem či funkcí, stačí nepřechýlený tvar. Pokud je uvedeno jen samotné příjmení (*Ms Malmstrom*), je potřeba jméno upřesnit a použije se přechýlená podoba.

Obdobně jsou potíže s výrazem **Mr**, který je - vzhledem k převaze mužů ve vedoucích funkcích v politice a ekonomice – mnohem častější. V českých žurnalistických textech se výraz **pan** před příjmením zmiňované osoby nikdy nepoužívá. Stejný přístup je u jmen domácích i zahraničních osobností. Příjmení se uvádí s rodným jménem nebo stojí samostatně nebo je uvedena funkce, postavení či titul dané osoby. Studenti však ochotně překládají *Mr*. doslova jako *pan*, což je sice správný překlad, ale vzniklá forma se naprosto vymyká českému novinářskému úzu.

Příklad: *Mr. Donald Trump*, *Mr. Trump*

Studentské překlady: *pan Donald Trump*, *pan Trump*.

Český úzus: *prezident Trump*, *Donald Trump*, *Trump*

Dalším problémem jsou zkratky. Překvapivě často jsou i velmi běžné a známé zkratky přeloženy nesprávně. Je zřejmé, že tady hraje svoji roli stres a spěch a zkratka je pak jednoduše přepsána nebo zaměněná s podobným výrazem.

Celkový počet studentských překladů: 23

Příklady: *the United Nations*, *the UN* – záměna s *US* a přeloženo jako **Spojené státy* (6 překladů), přeloženo jako **Společnost národů* (1 překlad)

Velmi často se před zeměpisnými jmény objevují určité členy. Kontext nasvědčuje tomu, že se nejedná o neznalost příslušných pravidel, ale pravděpodobně se tu projevuje vliv jiného /synonymního a často používaného výrazu s určitým členem.

Celkový počet studentských překladů: 23

Překlady:

the European Union – **the Europe* (4 překlady)

the UK – **the Britain* (7 překladů)

the Polish government –* **the Poland** (4 překlady)

the German Chancellor, the German company – ***the Germany** (6 překladů)

Velmi silný vliv angličtiny na češtinu je vidět i oblasti psaní velkých písmen, zejména u názvů různých organizací, společností, institucí apod. Studenti přejímají anglický pravopis, což většinou znamená, že všechny výrazy v názvu jsou psané velkým písmenem, včetně obecných jmen. Nutno podotknout, že chyby v této oblasti se najdou i v oficiálních médiích, dokumentech a různých písemných materiálech v češtině, takže problémy v této typicky obtížné jazykové oblasti nejsou překvapující.

Nejběžnější příklady:

The European Union – ***Evropská Unie**, *The Czech Republic* – ***Česká Republika**, *the European Commission* –* **Evropská Komise**, *the Ministry of Labour and Social Affairs* – ***Ministerstvo Práce a Sociálních Věcí**, *Olympic size swimming pools*- ...***o velikosti Olympijských plaveckých bazénů**.... *The Czech-German Commerce and Industrial Chamber* – ***Česko-Německá Obchodní a Průmyslová Komora**

Překlady z angličtiny do češtiny vykazují některé typické nedostatky, jež se stále opakují. Výhodou je, že ty nejčastější není obtížné najít a opravit. Studenti si však musí být jich vědomi. Je třeba je opakovaně připomínat. Je možné začít doslovným překladem.

V některých případech se překládající vycházejí z podobnosti slov různých významů a pak dochází k překladům jako *in the wake of* – *po probuzení, probudit, záměna slov *sustain* a *suffer* (udržet – trpět), *contain* – *consist of* (obsahovat – skládat se z).

Příklad z anglického textu: ...*in the wake of proposed bans* ... (Zdroj: BBC, 31. 1. 2018)

Studentské překlady: ***Aby tak probudily navržené zákazy**... ***vzbudit zamyšlené zákazy**... ***těsně v patách s navrženými zákazy**

Potíže může činit i tak běžné slovo jako **the second**. Podle kontextu ve větě se překládá jako substantivum **sekunda**, **vteřina** či řadová číslovka **druhý**.

Příklad z anglického textu:*consumers can buy trendy clothes almost the second they are designed* (Zdroj: BBC, 31. 1. 2018)

Ekvivalentní překlad: ...*zákazníci si mohou nakupovat módní oblečení téměř okamžitě /ihned poté/ téměř ve stejnou chvíli, co je navržené*....

Celkový počet studentských překladů: 23

Studentské překlady: *...spotřebitelé si mohou koupit téměř **každý druhý kousek** oblečení....***Módní oblečení navržené z druhé ruky**, ...*oblečení, jak je **podruhé navržené**... (4 překlady)

Častým zdrojem chyb jsou výrazy typu *small/little wonder, little hope, little surprise, little chance* apod., které je do češtiny nejlépe překládat zápornou frází – *není divu, není naděje, není překvapivé*. Doslovný překlad je matoucí a může zcela změnit význam.

Příklad z anglického textu: ...**Small wonder** that Sajid Javid ...**boldly declared**.... that the housing market was broken...(Zdroj: Economist.com, 9. 2. 2017)

Počet studentských překladů: 23

Studentské překlady: **Malý zázrak**, že Sajid Javid.... **odvážně prohlásil**... **S malým překvapením** Sajid Javid..prohlásil...**S malým údivem** je, že**Je malým zázrakem**, že... **Nevelký údiv**, že.... (Obdobné varianty zvolilo 9 studentů.)

Klasickým problematickou oblastí je používání přivlastňovacích zájmen. Ta jsou v angličtině natolik běžná, že v podstatě už ztrácejí svoji přivlastňovací funkci. V češtině je jejich použití omezené na případy, kdy je nutné vztah opravdu vyjádřit či zdůraznit. Není proto ideální přeložit každé přivlastňovací zájmeno do češtiny.

Specifickým problémem je zájmeno ‚svůj‘. Studenti ho většinou používají správně, pokud překládají ústně, např. při tlumočení z listu, ale v případě písemného projevu zapomínají na rozdíly a pravidlo pro použití tohoto zájmena a překládají doslovně. Většinou je výsledek jen nedobře znějící čeština, někdy by však mohlo být vyjádření i nejasné či matoucí.

Příklad z anglického textu: ...**The United States** ...**said over the summer it would review its trade relationship with Rwanda**....(Zdroj: BBC, 31. 1. 2018)

Celkový počet překladů: 19

Studentské překlady: **Spojené státy**...**oznámily že přes léto zhodnotí jejich obchodní vztahy s Rwandou**, ...**posoudí jejich obchodní vztahy s Rwandou** (6 překladů)

Jedním ze základních rozdílů mezi angličtinou a češtinou je slovosled. Pro české mluvčí je výhodnější držet se při psaní klasického pořádku slov – podmět, sloveso, předmět, příslovečná určení – protože se tak mohou spíše vyvarovat nedorozumění, i když to není ovšem jediný možný pořádek slov v angličtině. Studenti samozřejmě teoreticky tyto rozdíly znají a uvědomují si možnosti zkreslení informace. K chybám však dochází, často se jedná o doslovný překlad, zejména je tu podvědomá snaha uvádět nové téma na konci věty, podle české

terminologie aktuální členění větné. Toto pravidlo se sice uplatňuje i v angličtině, ale ne vždy ho dokáží studenti vhodně uplatnit. Překlady do angličtiny pak někdy ztrácejí jasnou koherenci.

Studenti, kteří současně studují němčinu, jsou silně ovlivněni jejími zásadami slovosledu. Zřejmě si toho většinou nejsou vědomi, ale interference je vysoce pravděpodobná. V němčině je také vždy nutné vyjádřit podmět a po něm následuje sloveso. Pokud se však na začátku věty objeví jiný větný člen, např. příslovecné určení, slovosled se tzv. převrátí a na prvním místě je sloveso a až pak podmět. Dodržování tohoto pravidla se důsledně vyžaduje. Studenti němčiny se touto zásadou řídí pak i v angličtině. Pokud věta začíná podmětem, překládají správně. Jakmile použijí jiný výraz na začátku věty, nebo se jedná o druhou a další větu v souvětí, řídí se německým pravidlem.

Tento slovosled snad nevede ve většině případů k nepochopení – ke zkreslení informace, ale není tak běžný. Inverze má v angličtině svoje pravidla a nevyužívá se tak často.

Příklady z českého textu: *Studie pracovala s daty z patnácti zemí, v nichž se pracovníků dotazovala, odkud a jak často pracují... Tyto poznatky nedávno potvrdilo šetření....* (Zdroj: E15, 21. 2. 2017)

Celkový počet studentských překladů: 21

Studentské překlady: *...in which **was it asking** where from **are they working** and how often **are they working...** **this knowledge confirms recent research...*

Počet nesprávných překladů: 3/3

Další příklady:

...pouze **tři zareagovaly** zavřením svého provozu...,...*Může nejvíce utrpět ekonomika jako celek...* (Zdroj:E15.cz, 19. 2. 2017)

*...**were closed three of them**.... (3 překlady)

*...**will suffer the economy as a whole**....(6 překladů)

Zvláštní kapitolu tvoří doslovné překlady více atributů v premodifikaci před podstatným jménem. Takové nominální fráze, označované též jako řetězce jmen (chain of words) jsou pro angličtinu typické. „*Jen málo substantiv stojí samo o sobě, bez adjektivní nebo jiné modifikace. Adjektiva se zavádějí všude, kde je to možné, aby dodala textu barvu a detaily, i když je to v příručce správné novinářské angličtiny kritizováno.*“ (Knittlová 2010: 175). Pro překlad jsou velmi obtížné, protože většinou neobsahují žádné výrazy, které by upřesňovaly vztahy mezi

danými atributy. V češtině se jednak tak dlouhé přívlastky nepoužívají - považují se spíše za stylistickou neobratnost - a jednak se vztahy mezi atributy mohou upřesňovat pomocí pádů či použitím předložek. Ve zkuškových textech se žádné extrémní příklady neobjevují. Avšak i zcela jednoduché ukázky jsou někdy převedené velmi neobvyklým způsobem. Je pravděpodobné, že i tady hraje svoji roli slovosled. Studenti překládají slovo za slovem, včetně pořadí slov a nepřemýšlejí o možných alternativách, které není obtížné formulovat a které jsou významově správné.

Příklad z anglického textu: *...US plans for tough tariffs on steel and aluminium imports...
...Donald Trump's top economic advisor...* (Zdroj: BBC, 7.3. 2018)

Studentské překlady:

**...ocelové a hliníkové dovozy...* (4 překlady)

**...Donaldovo Trumpovo ekonomický poradce...* (1 překlad)

4 Typické problémy při překladu zkuškových textů z češtiny do angličtiny

Při překládání z češtiny do angličtiny mohou působit potíže i vlastní cizí jména a zeměpisná jména, pokud nejsou uvedena v češtině v nominativu. Je pravda, že studenti nemají možnost při zkoušce vyhledávat základní tvar vlastního nebo zeměpisného jména, což může být jednou z příčin těchto chyb. Není však jisté, zda si studenti nutnost zkontrolovat správný tvar jména vůbec uvědomují a kolik z nich by obdobnou chybu udělalo i při vlastním překladu s neomezeným použitím internetu či jiných zdrojů. Na základě zkušenosti lze říci, že mnoho studentů se ‚takovými detaily‘ nezdržuje.

Příklady v českém textu: *„Podle tehdejšího ředitele GM Dana Akersona bylo v Evropě...*

Šlo o závod v Bochumi, kde vznikaly modely....“ (Zdroj: E15.cz, 19.2.2017) (Bochum je město v Severním Porýní – Vestfálsku v Německu.)

Celkový počet studentských překladů: 23

Studentské překlady: **According to GM Director Dana Akersona....* (3 překlady), **According to GM director Dana Akersone...* (1 překlad)

**It was a plant in Bochumi....* (9 překladů)

Při překladu z češtiny do angličtiny se často objevuje nesprávně zvolený ekvivalent pro slovo **právo**, které se v novinářských článcích objevuje velmi často. Studenti se tu běžně dopouštějí chyby, neuvědomují si rozdíl mezi dvěma ekvivalenty, ačkoli významový rozdíl je zřetelný a i kontext může většinou dopomoci správné interpretaci. Podle kontextu je možné přeložit jako **law** (*The system of rules which a particular country or community recognizes as regulating the actions of its members.*)³ nebo **right** (*A moral or legal entitlement to have or do something*).⁴

Přestože studenti ve třetím ročníku by měli mít znalosti na úrovni B1-B2 podle SERRJ, někteří stále mají potíže s rozlišováním mezi přítomným a minulým participiem.

V důsledku toho se pak objevují i nesprávné tvary přítomného průběhového času. Typickou chybou je záměna participií *interested* – *interesting*, zejména ve frázi **I am interesting in*. Záměny těchto dvou tvarů pak mohou zcela změnit i význam celé fráze – *people are threatening* (*lidé hrozi*) namísto *people are threatened* (*lidé jsou ohroženi*).

V oblasti tzv. politické korektnosti studenti mají sice základní povědomí o tom, co se po jazykové stránce vyžaduje, v praxi při vlastním psaní však většinou postupují tradičně. Při odkazování na neurčitá či záporná zájmena - *somebody*, *nobody*, *everybody* či obecné výrazy – *a person* atd. - pokračují se zájmeny mužského rodu *he*, *his*, *him*. Tyto tvary jsou gramaticky správné a stále užívané i v anglických formálních textech, zejména právnických. Je však pravda, že v běžném vyjadřování, v novinových článcích apod. i britští lingvisté doporučují dávat přednost genderově neutrálním výrazům, což v tomto případě znamená používat tvary zájmen v plurálu – *they*, *their*, *them*.

Příklad v českém textu: .. Pokud člověk pracuje z domova, ušetří čas a... (Zdroj: E15.cz, 22. 2. 2017)

Překlady: *If a person works from home, he saves time.* (13 překladů)

Doporučená verze: *If a person works from home, they save time.*

5 Hodnocení překladu

Překlady vytvořené studenty v rámci zkoušky se hodnotí především z hlediska významové správnosti. Změna či posun významu se považuje za hlavní nedostatek. Na druhém místě se pak posuzuje jazyková správnost a stylistická přiměřenost. U překladů z angličtiny do češtiny

³ <https://en.oxforddictionaries.com>

⁴ <https://en.oxforddictionaries.com>

se očekává, že překlad bude znít přirozeně, nebude ovšem doslovný a studenti se nedopustí žádné závažnější chyby. Na překlad z češtiny do angličtiny jsou požadavky mírnější. Překlad by měl být významově správný a studenti by se měli vyvarovat základních jazykových chyb. Je však běžné, že myšlenky mohou být vyjádřeny jednodušším jazykem, složitější konstrukce rozdělené do kratších a přehlednějších celků. Vzhledem k žánrům výchozích textů je tento přístup zcela oprávněný. Jako poslední kritérium se uvádí pravopis – spelling a interpunkce. Je typické, že se více chyb z této oblasti objevuje v českých překladech než v anglických. Studenti se spoléhají na svoji znalost mateřského jazyka a nevěnují tolik pozornosti „méně důležité formální“ podobě.

Obecně hodnotit překlad je však velmi těžké, protože není ani shoda na kritériích kvality. To se především týká překladů literárních textů, ale hlavní myšlenky mají obecnou platnost. Jak uvádí Ivona Mišterová, *„Každé hodnocení se zdá problematické, protože je spojeno s různými texty za různých podmínek v různých historických obdobích. Ačkoli se všeobecně připouští, že překlad má být čtivý, věrný a přesný, i takové základní a zdánlivě jasné principy představují jen relativní kritéria, která přijímá překladatel, kritik, příjemce nebo dokonce autor.“* (Mišterová 2016:74)

Překlady z angličtiny do češtiny jsou většinou kvalitnější. I tady dochází ke zkreslení významu, ale vzhledem k charakteru textů a jejich rozsahu, většina studentů je schopna porozumět textu a přetlumočit ho do češtiny. Potíže jsou především s českými výrazy, které jsou schopni použít. V některých případech by se dalo spíše mluvit o doslovném či podřádkovém překladu, který slouží pouze jako základ ke správnému porozumění a musí být vždy stylisticky následně upraven a dopracován. K tomu ovšem nedochází, vzhledem k limitům zkoušky to není vždy možné. Je však otázka, nakolik si někteří studenti své vyjadřovací nedostatky v češtině opravdu uvědomují a jsou připraveni je opravit nebo se aspoň nad nimi zamyslet a připustit, že běžně se takto v češtině nevyjadřují. Na základě zkušeností se dá říci, že mnozí studenti jsou spokojeni i s velmi nízkou úrovní svého překladu v češtině. Vycházejí z toho, že základní význam – myšlenku vyjádřili, nebo aspoň tomu věří, a další práci na tom, aby text zněl přirozeně, byl koherentní a pohyboval se v odpovídající stylové rovině, považují za zbytečné.

U překladů z češtiny do angličtiny se objevují nejčastěji nedostatky způsobené nedostatečnými jazykovými znalostmi a interferencí češtiny, případně jiného jazyka – neznalost příslušného termínu, nevhodný výběr ekvivalentu, nezvládnutý překlad složitějších struktur,

zejména souvětí a delších vět a s tím související ztráta koherence, chyby ve slovosledu, v použití předložek a členů.

Literatura:

- 1 House, Juliane (2009): *Translation*. Oxford: University Press
- 2 Knittlová, Dagmar (2010): *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci
- 3 Mišterová, Ivona (2016): *Between Scylla and Charybdis: A Quest for Quality Assessment Criteria of Theatre Translation*. - In: Zehnalová, Jitka, Molnár, Ondřej, Kubánek, Michal: *Interchange between Languages and Culture: The Quest for Quality*. Olomouc: Palacky University, 73-88.

<https://en.oxforddictionaries.com>

<https://www.merriam-webster.com/words-at-play/mx-gender-neutral-title>

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700&dotaz=p%C5%99echylov%C3%A1n%C3%AD>